

KINH NGHIỆM CỦA TRUNG QUỐC TRONG PHÁT TRIỂN CÔNG NGHỆ TÀI CHÍNH VÀ BÀI HỌC CHO VIỆT NAM

● TRẦN XUÂN HUY

Khoa Tài chính Ngân hàng và Bảo hiểm,
Trường Đại học Kinh tế - Kỹ thuật công nghiệp

TÓM TẮT:

Trung Quốc đã đạt được những thành tựu đáng kể trong phát triển công nghệ tài chính (Fintech), trở thành một trong những thị trường Fintech lớn nhất thế giới. Sự phát triển này được thúc đẩy bởi các yếu tố như ứng dụng công nghệ tiên tiến, môi trường pháp lý linh hoạt và nhu cầu thị trường cao. Tuy nhiên, quá trình này cũng đối mặt với những thách thức về quản lý rủi ro và bảo vệ người tiêu dùng. Bài viết đưa ra những kinh nghiệm Việt Nam có thể học hỏi từ Trung Quốc để thúc đẩy sự phát triển Fintech trong nước một cách bền vững và hiệu quả.

Từ khóa: Fintech, công nghệ tài chính, Trung Quốc, Việt Nam, phát triển, kinh nghiệm, bài học.

1. Đặt vấn đề

Trong thập kỷ qua, công nghệ tài chính (Fintech) đã trở thành một yếu tố then chốt trong việc định hình lại ngành tài chính toàn cầu. Với khả năng cải thiện hiệu quả, giảm chi phí và mở rộng phạm vi tiếp cận dịch vụ tài chính, Fintech đang thay đổi cách thức mà các dịch vụ tài chính được cung cấp và sử dụng. Trung Quốc, với dân số đông đảo và sự phát triển nhanh chóng của công nghệ, đã nổi lên như một trung tâm Fintech hàng đầu thế giới. Sự phát triển này không chỉ mang lại lợi ích kinh tế mà còn đặt ra những thách thức về quản lý và điều tiết. Việt Nam, với nhiều điểm tương đồng về văn hóa và kinh tế, có thể học hỏi từ kinh nghiệm của Trung Quốc để phát triển lĩnh vực Fintech trong nước. Việc hiểu rõ các yếu tố thúc đẩy, những thách thức gặp phải và cách thức quản lý của Trung Quốc sẽ giúp Việt Nam xây dựng chiến lược phát triển Fintech

hiệu quả, đồng thời đảm bảo an toàn cho hệ thống tài chính và bảo vệ quyền lợi của người tiêu dùng. Nghiên cứu này nhằm phân tích quá trình phát triển Fintech tại Trung Quốc, từ đó rút ra những bài học và đề xuất cho Việt Nam trong việc thúc đẩy lĩnh vực này.

2. Sự phát triển của Fintech tại Trung Quốc

Trung Quốc đã trải qua một hành trình phát triển ấn tượng trong lĩnh vực công nghệ tài chính (Fintech), trở thành một trong những thị trường Fintech lớn nhất và năng động nhất trên thế giới. Quá trình này có thể được chia thành 2 giai đoạn chính:

Giai đoạn 1: Điện tử hóa tài chính (1993-2012)

Trong giai đoạn này, Trung Quốc tập trung vào việc số hóa các dịch vụ tài chính truyền thống. Ngân hàng Nhân dân Trung Quốc và các tổ chức tài chính khác đã triển khai các hệ thống như máy rút tiền tự động (ATM), điểm bán hàng (POS) và hệ

thống tín dụng, đặt nền móng cho sự phát triển của Fintech trong tương lai. Việc áp dụng công nghệ trong lĩnh vực tài chính đã cải thiện hiệu quả hoạt động và mở rộng phạm vi dịch vụ đến nhiều đối tượng khách hàng hơn.

Giai đoạn 2: Internet hóa tài chính (2013-2017)

Với sự bùng nổ của internet và công nghệ di động, các công ty công nghệ như Alibaba và Tencent đã tận dụng cơ hội để mở rộng sang lĩnh vực tài chính. Họ giới thiệu các dịch vụ thanh toán điện tử như Alipay và WeChat Pay, nhanh chóng chiếm lĩnh thị trường nhờ tính tiện lợi và phổ biến. Theo tác giả Nguyễn Thị Hạ trong luận án “Phát triển lĩnh vực công nghệ tài chính của Trung Quốc và hàm ý cho Việt Nam”, đến năm 2016, giá trị giao dịch thanh toán di động tại Trung Quốc đạt khoảng 5,5 nghìn tỷ USD, chiếm hơn 50% tổng giá trị giao dịch thanh toán di động toàn cầu. Sự phát triển này không chỉ giới hạn ở thanh toán, mà còn mở rộng sang các lĩnh vực khác như cho vay trực tuyến, quản lý tài sản và bảo hiểm số như mở tài khoản chứng khoán trực tuyến, hệ thống ngân hàng trực tuyến, cho vay P2P và thanh toán di động đã có điều kiện mở rộng nhanh chóng hơn so với giai đoạn đầu tiên. Năm 2015, khái niệm Fintech đã được giới thiệu đến thị trường Trung Quốc, các dịch vụ thanh toán, cho vay, huy động vốn từ cộng đồng, đầu tư thông minh, thu tín dụng và bảo hiểm Internet phát triển nhanh chóng. Giai đoạn 2013 - 2016 là thời điểm hàng loạt các công ty Fintech được thử nghiệm và tự do phát triển.

Giai đoạn 3: Thông minh hóa tài chính (2018-nay)

Từ năm 2018, Trung Quốc chuyển hướng tập trung vào việc ứng dụng các công nghệ tiên tiến như trí tuệ nhân tạo (AI), dữ liệu lớn (Big Data) và blockchain trong lĩnh vực tài chính. Các ngân hàng và công ty Fintech hợp tác để phát triển các sản phẩm và dịch vụ thông minh, đáp ứng nhu cầu ngày càng cao của khách hàng. Ví dụ, việc sử dụng AI trong đánh giá tín dụng đã giúp cải thiện độ chính xác và giảm thiểu rủi ro. Theo báo cáo của Mordor Intelligence, thị trường Fintech toàn cầu dự kiến đạt 356,73 tỷ USD vào năm 2024, với tốc độ tăng trưởng hàng năm (CAGR) là 11,72% trong giai đoạn 2024-2029, Trung Quốc đóng góp một phần quan trọng ở giai đoạn này.

Từ năm 2018 đến nay, các công nghệ như dữ liệu lớn, trí tuệ nhân tạo, Blockchain, điện toán đám mây và 5G được tích hợp sâu với các dịch vụ tài chính. Vào tháng 8/2019, Ngân hàng Nhân dân Trung Quốc ban hành kế hoạch phát triển Fintech, trong đó thảo luận các ý tưởng về Fintech từ nhiều khía cạnh khác nhau, như một kim chỉ nam có thể định hướng sự phát triển của Fintech trong tương lai.

Bên cạnh đó, đại dịch đã dẫn đến việc tăng cường sử dụng thanh toán kỹ thuật số trên toàn thế giới. Các báo cáo ghi nhận 100 triệu người Trung Quốc trưởng thành đã thực hiện thanh toán kỹ thuật số lần đầu sau khi bắt đầu đại dịch. Mã QR thời điểm từ năm 2019 trở nên hết sức phổ biến trong việc cung cấp giải pháp không tiếp xúc trong toán, nhất là khi Trung Quốc đã thực hiện nhiều biện pháp chống Covid nghiêm ngặt.

Sự phát triển của Fintech tại Trung Quốc được thúc đẩy bởi nhiều yếu tố, bao gồm sự hỗ trợ mạnh mẽ từ chính phủ, nhu cầu thị trường cao và sự đổi mới không ngừng của các công ty công nghệ. Chính phủ Trung Quốc đã tạo ra một môi trường pháp lý thuận lợi, khuyến khích thử nghiệm và ứng dụng các công nghệ mới trong lĩnh vực tài chính. Đồng thời, với dân số đông và tỷ lệ sử dụng internet cao, nhu cầu về các dịch vụ tài chính số tại Trung Quốc ngày càng tăng. Các công ty như Ant Financial và Tencent đã nhanh chóng nắm bắt cơ hội, phát triển các sản phẩm và dịch vụ đáp ứng nhu cầu đa dạng của người tiêu dùng.

Tuy nhiên, sự phát triển nhanh chóng của Fintech cũng đặt ra những thách thức về quản lý và giám sát. Chính phủ Trung Quốc đã phải điều chỉnh các chính sách và quy định để đảm bảo sự ổn định của hệ thống tài chính, đồng thời bảo vệ quyền lợi của người tiêu dùng. Việc cân bằng giữa thúc đẩy đổi mới và quản lý rủi ro là một bài toán khó, đòi hỏi sự linh hoạt và nhạy bén trong việc hoạch định chính sách.

3. Bài học từ kinh nghiệm phát triển Fintech của Trung Quốc cho Việt Nam

Sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ tài chính (Fintech) tại Trung Quốc mang lại nhiều bài học quý giá cho Việt Nam trong việc thúc đẩy lĩnh vực này. Để xây dựng một hệ sinh thái Fintech vững mạnh, Việt Nam cần học hỏi kinh nghiệm từ Trung

Quốc trong việc phát triển khung pháp lý, hợp tác giữa các tổ chức tài chính, ứng dụng công nghệ mới, nâng cao nhận thức của người dân, phát triển hạ tầng bảo mật, thu hút đầu tư, mở rộng hợp tác quốc tế và quản lý rủi ro hiệu quả. Cụ thể:

Trước tiên, Việt Nam cần xây dựng một khung pháp lý linh hoạt nhằm hỗ trợ đổi mới sáng tạo trong lĩnh vực Fintech. Trung Quốc đã thành lập các khu vực thử nghiệm (sandbox) để cho phép các doanh nghiệp Fintech kiểm tra sản phẩm và dịch vụ trong môi trường kiểm soát trước khi ra mắt chính thức. Điều này giúp các cơ quan quản lý có thể giám sát, đánh giá và điều chỉnh chính sách kịp thời mà không kìm hãm sự phát triển của ngành. Nếu Việt Nam áp dụng mô hình sandbox, các công ty Fintech sẽ có cơ hội thử nghiệm các ý tưởng mới mà không gặp rào cản pháp lý quá cứng nhắc.

Tiếp đó, Việt Nam nên khuyến khích sự hợp tác giữa ngân hàng truyền thống và công ty Fintech để tận dụng thế mạnh của cả hai bên. Tại Trung Quốc, các ngân hàng lớn như Ngân hàng Xây dựng Trung Quốc (CCB) và Ngân hàng Công thương Trung Quốc (ICBC) đã hợp tác với Ant Financial và Tencent để triển khai các dịch vụ tài chính trực tuyến. Sự hợp tác này giúp các ngân hàng mở rộng khả năng tiếp cận khách hàng, đồng thời giúp các công ty Fintech có được nguồn vốn và dữ liệu cần thiết để phát triển sản phẩm. Trong bối cảnh Việt Nam, việc thúc đẩy quan hệ đối tác giữa các ngân hàng và công ty Fintech có thể giúp tăng cường khả năng tài chính toàn diện, đặc biệt là trong lĩnh vực cho vay và thanh toán điện tử.

Bên cạnh đó, Việt Nam cần đẩy mạnh việc ứng dụng công nghệ tiên tiến trong lĩnh vực Fintech. Trung Quốc đã sử dụng trí tuệ nhân tạo (AI) để cải thiện hệ thống đánh giá tín dụng, áp dụng dữ liệu lớn (Big Data) trong phân tích hành vi khách hàng và triển khai blockchain để đảm bảo tính minh bạch và bảo mật cho các giao dịch tài chính. Việc ứng dụng công nghệ mới không chỉ giúp nâng cao hiệu quả vận hành mà còn góp phần giảm thiểu rủi ro gian lận. Việt Nam cần đầu tư vào nghiên cứu và phát triển, đồng thời tạo điều kiện thuận lợi để các doanh nghiệp Fintech ứng dụng công nghệ hiện đại trong hoạt động của mình.

Ngoài ra, nâng cao nhận thức của người dân về Fintech cũng là một yếu tố quan trọng. Trung Quốc

đã đạt được thành công lớn nhờ việc phổ cập kiến thức tài chính cho người dân, giúp họ hiểu rõ về các sản phẩm tài chính số, từ đó thúc đẩy mức độ chấp nhận và sử dụng Fintech. Việt Nam có thể tổ chức các chương trình giáo dục tài chính, đưa nội dung này vào giảng dạy tại các trường học, đồng thời tăng cường truyền thông về lợi ích và rủi ro của các dịch vụ Fintech để người dân có thể sử dụng một cách an toàn và hiệu quả.

Cùng với đó, phát triển hạ tầng công nghệ và bảo mật là một yếu tố then chốt để hỗ trợ sự phát triển của Fintech. Trung Quốc đã đầu tư mạnh vào cơ sở hạ tầng số, đặc biệt là hệ thống thanh toán trực tuyến an toàn và đáng tin cậy. Một nghiên cứu của Mordor Intelligence cho thấy các nền tảng thanh toán di động tại Trung Quốc đã xử lý tổng giá trị giao dịch lên tới 17 nghìn tỷ USD vào năm 2020. Để theo kịp xu hướng này, Việt Nam cần xây dựng hệ thống thanh toán kỹ thuật số hiện đại, đảm bảo an toàn dữ liệu khách hàng và bảo vệ hệ thống tài chính khỏi các cuộc tấn công mạng.

Thêm vào đó, Việt Nam nên khuyến khích đầu tư và hỗ trợ các startup Fintech. Trung Quốc đã tạo ra một hệ sinh thái khởi nghiệp năng động với nhiều chính sách hỗ trợ, từ quỹ đầu tư mạo hiểm đến ưu đãi thuế cho các doanh nghiệp công nghệ. Chính phủ Việt Nam có thể thiết lập các quỹ hỗ trợ Fintech, tổ chức các cuộc thi khởi nghiệp và tạo điều kiện thuận lợi cho các doanh nghiệp trẻ tiếp cận nguồn vốn đầu tư. Điều này sẽ giúp thúc đẩy sự đổi mới và cạnh tranh trong ngành Fintech, mang lại lợi ích lâu dài cho nền kinh tế số.

Cuối cùng, quản lý rủi ro và đảm bảo an ninh mạng là yếu tố quan trọng để phát triển Fintech bền vững. Trung Quốc đã thiết lập các cơ chế giám sát chặt chẽ, kiểm soát rủi ro tín dụng và phòng chống tội phạm tài chính trực tuyến. Việt Nam cũng cần xây dựng hệ thống giám sát tài chính hiệu quả, áp dụng các tiêu chuẩn an ninh mạng nghiêm ngặt để bảo vệ hệ thống tài chính trước các mối đe dọa từ tội phạm mạng. Đồng thời, việc phát triển các công cụ phân tích dữ liệu để giám sát giao dịch bất thường và phát hiện gian lận sẽ giúp tăng cường tính minh bạch và an toàn cho nền tài chính số.

Tóm lại, kinh nghiệm phát triển Fintech của Trung Quốc mang lại nhiều bài học giá trị cho Việt Nam. Bằng cách áp dụng một cách linh hoạt và phù

hợp với điều kiện thực tế, Việt Nam có thể thúc đẩy sự phát triển của lĩnh vực Fintech, góp phần vào tăng trưởng kinh tế và nâng cao chất lượng cuộc sống của người dân.

4. Kết luận

Sự phát triển của Fintech tại Trung Quốc mang

lại nhiều bài học quý giá cho Việt Nam. Bằng cách đầu tư vào hạ tầng công nghệ, xây dựng khung pháp lý phù hợp và khuyến khích đổi mới, Việt Nam có thể thúc đẩy sự phát triển của Fintech, góp phần hiện đại hóa ngành Tài chính và thúc đẩy tăng trưởng kinh tế ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

Nguyễn Thị Hạ (2022), Luận án Phát triển lĩnh vực công nghệ tài chính (Fintech) của Trung Quốc và một số hàm ý cho Việt Nam.

Mordor Intelligence (2022), Báo cáo phân tích quy mô và thị trường Fintech - Dự báo xu hướng tăng trưởng 2024 - 2029, truy cập tại <https://www.mordorintelligence.com/vi/industry-reports/global-fintech-market?utm>

Ngô Huyền (2024), Ba cột mốc con đường phát triển ngành Fintech Trung Quốc, <https://vneconomy.vn/ba-cot-moc-cua-con-duong-phat-trien-nganh-fintech-trung-quoc.htm#:~:text=L%C4%A9nh%20v%E1%BB%B1c%20Fintech%20Trung%20Qu%E1%BB%91c,Fintech%20to%C3%A0n%20c%E1%BA%A7u%20hi%E1%BB%87n%20nay>

Mark Preen (2018), China's FinTech Industry - China Briefing Publications.

Xiao Xiang, Zhang Lina, Wang Yun and Huang Chengxuan (2017), China's path to FinTech Development - European Economy - Bank, Regulation and The real sector.

Ngày nhận bài: 18/1/2025

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 4/2/2025

Ngày chấp nhận đăng bài: 20/2/2025

CHINA'S FINANCIAL TECHNOLOGY DEVELOPMENT: EXPERIENCES AND RECOMMENDATIONS FOR VIETNAM

● TRAN XUAN HUY

Faculty of Finance, Banking and Insurance,
University of Economics - Technology for Industries

ABSTRACT:

China has emerged as one of the world's leading financial technology (Fintech) markets, achieving significant milestones through the integration of advanced technologies, a flexible regulatory environment, and strong consumer demand. Despite its rapid growth, the sector also faces critical challenges related to risk management and consumer protection. This study analyzes China's Fintech development journey and identifies key lessons that Vietnam can adopt to foster a more sustainable and effective domestic Fintech ecosystem.

Keywords: Fintech, financial technology, China, Vietnam, development, experience, lessons.